

УДК 355.02: 396

DOI: <https://doi.org/10.33099/2304-2745/2022-3-76/24-31>

Кацалап В. О., кандидат військових наук, доцент (0000-0003-4804-8022)
Кирпичников О. Д. (0000-0001-9039-4338)
Саунін Р. Д. (0000-0002-3620-9207)

Інститут забезпечення військ (сил) та інформаційних технологій Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського, Київ

Методичний підхід до оцінювання рівня інформаційно-психологічного впливу противника в інтересах інформаційної операції Збройних Сил України

Резюме. Наведено методичний підхід до оцінювання рівня інформаційно-психологічного впливу противника в інтересах інформаційної операції Збройних Сил України, який на відміну від існуючих дає змогу визначити інтенсивності інформаційно-психологічного впливу противника у варіантах спланованих ним інформаційних заходів.

Ключові слова: інформаційний простір; інформаційно-психологічний вплив; інформаційна операція; інформаційні заходи; деструктивний інформаційний процес.

Постановка проблеми. Відповідно до [1], оцінювання ефективності інформаційних заходів противника ґрунтується на щоденній кропіткій діяльності аналітиків з відстеження в інформаційному просторі інформаційних повідомлень за певний проміжок часу за лінгвістичними та організаційними ознаками маніпулювання відповідно до критичних тем (резонансним інформаційним приводом). Мінімальним проміжком часу, за який слід узагальнювати результати щоденного оцінювання інформаційних заходів противника, доцільно вважати моніторинг інформаційного простору протягом не менше одного тижня, оскільки цей період дає змогу виявити системність прояву чинників інформаційно-психологічного впливу та визначити зміст інформаційної операції противника [2].

За своєю природою інформаційні заходи є дуже різноманітними, що створює значні труднощі у процесі їх оцінювання. З іншого боку, незважаючи на важливість цього питання для практики застосування Збройних Сил України, системне оцінювання інформаційних заходів противника опрацьовано недостатньо. Такий стан пов'язується, насамперед, із недосконалістю відповідної теоретичної бази, браком необхідних методик, що потребує термінового вирішення зазначених проблемних питань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій [1–3] показує, що на сьогодні методичні підходи щодо оцінювання ефективності інформаційних заходів противника є недосконалими – немає чітких формальних методів і методик для кількісних оцінок рівня інтенсивності інформаційних заходів. У [2] наведені показники, за якими оцінюється

інформаційно-психологічний вплив противника в інтересах інформаційної операції Збройних Сил України за конкретними її етапами:

виявлення впливу противника;
оцінювання рівня впливу противника;
формування висновків із оцінки рівня впливу противника та рішення щодо необхідності протидії;
планування заходів протидії, затвердження плану заходів протидії;
реалізація заходів протидії відповідно до плану;
контроль дієвості реалізованих заходів протидії та їх коригування.

Аналіз зазначених етапів свідчить про те, що оцінювання рівня інтенсивності інформаційно-психологічного впливу противника в інтересах інформаційної операції Збройних Сил України є складним завданням через те, що моніторинг інформаційного простору постійно формує новий варіант інформаційного заходу противника. Це потребує постійного врахування виявлених деструктивних інформаційних процесів в інформаційному просторі.

Проблематика оцінювання рівня інтенсивності інформаційно-психологічного впливу противника розглядається у працях вітчизняних дослідників [1–4], у яких наголошується на необхідності та актуальності системного підходу щодо визначення якісного змісту інформації в інтересах підготовки та ведення операцій Збройних Сил України.

Питання методичного забезпечення оцінювання ефективності інформаційних

заходів в інтересах інформаційної операції розглядалися у роботах [3, 5].

У статті [2] оцінювання етапів інформаційної операції розглядається, як послідовний процес обчислення рівня інформаційно-психологічного впливу на цільову аудиторію. Такий підхід до оцінювання інформаційно-психологічного впливу не дає переконливого результату, що надалі впливає на якість рішення щодо адекватної протидії на інформаційні заходи противника.

У роботі [3] запропоновано умовні якісні стани загального деструктивного інформаційного процесу в інформаційному просторі держави та відповідні критерії оцінювання. Як методичний апарат використано процедури експертного опитування. Однак такий підхід містить елементи суб'єктивізму та завжди залежить від компетентності залучених експертів (фахівців).

Зважаючи на зазначене, **метою статті є** формування методичного підходу до оцінювання рівня інтенсивності інформаційно-психологічного впливу противника, у варіантах спланованих ним інформаційних заходів.

Виклад основного матеріалу. На основі комплексного аналізу інформаційної операції [2] запропоновано методичний підхід щодо оцінювання кількісних базових показників, які характеризують інформаційні заходи противника. Методичний підхід базується на згортці цих показників у вигляді нормованого

узагальненого показника рівня негативного інформаційно-психологічного впливу противника, який ставиться у відповідність до певного його варіанта інформаційного заходу. Зазначена методика є найбільш доцільною для практичної реалізації з можливістю максимальної автоматизації процесів оцінювання рівня негативного інформаційно-психологічного впливу противника та обрана за базову.

Розрахунок показників оцінювання інформаційних заходів пропонується здійснювати відповідно до методики [3]. На основі якої сформовані показники ПІсВ противника:

- рівень інтенсивності інформаційно-психологічного впливу противника K_I ;
- тривалість інформаційно-психологічного впливу противника K_T ;
- поширеність інформаційно-психологічного впливу противника K_P ;
- масштабність інформаційно-психологічного впливу противника K_M .

Вираз, за яким обчислюється рівень інтенсивності інформаційно-психологічного впливу противника K_{ii} , має вигляд

$$K_{ii} = \frac{N_i}{N}, \quad (1)$$

де N_i – кількість повідомлень за i -м інформаційним заходом противника (Табл. 1); N – рівень інтенсивності негативного інформаційно-психологічного впливу (Табл. 2).

Таблиця 1

Зміст варіантів інформаційних заходів противника

Варіант заходу противника	Характеристика інформаційних заходів противника
1	Поширення інформації (дезінформація або спотворення інформації), що дискредитує військове керівництво та ЗС України
2	Інформаційні повідомлення (коментарі) та заяви офіційних (неофіційних) осіб іноземних держав у е-ЗМІ та СМ щодо дискредитації сил оборони
3	Насичення зовнішнього інформаційного простору інформаційними повідомленнями, які спрямовані на деморалізацію особового складу силових структур, що задіяні в силах оборони
4	Поширення інформації в е-ЗМІ та СМ щодо провокування зриву мобілізаційних заходів в Україні
5	Поширення викривленої, недостовірної та упередженої інформації, яка дискредитує військові формування, військову службу та військовий обов'язок
6	Поширення інформації у е-ЗМІ та СМ щодо недопущення надання військової допомоги Україні
7	Інформаційні повідомлення (коментарі) та заяви офіційних (неофіційних) осіб у е-ЗМІ щодо звинувачення особового складу силових структур нашої держави у причетності до незаконних дій у зоні конфлікту (участь у контрабанді, мародерстві, продажу озброєння та техніки)
8	Підбурювання до суспільно-політичних, міжетнічних та міжконфесійних конфліктів серед особового складу сил оборони України
9	Обґрунтування необхідності вторгнення збройних сил іншої держави на територію України для захисту національних меншин
10	Розповсюдження агітаційних матеріалів на користь держави-агресора/противника в місцях дислокації сил оборони України

Наведені в (Табл. 1) варіанти негативних інформаційно-психологічних інформаційних заходів противника з усіх впливів порівнюються з відповідним їх рівнем оцінених повідомлень, що належать до інтенсивності (Табл. 2).

Таблиця 2

Рівень інтенсивності негативного інформаційно-психологічного впливу противника N

Обчислене значення	Якісна характеристика інтенсивності ШсВ
0,2 (до 20 % негативних повідомлень від загальної кількості повідомлень за визначений період)	низька інтенсивність
0,21 – 0,4 (21–40 % негативних повідомлень від загальної кількості повідомлень за визначений період)	середня інтенсивність
0,41 – 0,6 (41–60 % негативних повідомлень від загальної кількості повідомлень за визначений період)	підвищена інтенсивність
0,61 – 0,8 (61–80 % негативних повідомлень від загальної кількості повідомлень за визначений період)	висока інтенсивність
0,81 – 1,0 (81–100 % негативних повідомлень від загальної кількості повідомлень за визначений період)	критична інтенсивність

Значення виразу, за яким обчислюється тривалість інформаційно-психологічного впливу противника K_{Tq} , має вигляд [4]

$$K_{Tq} = \frac{x_q}{x_q + a}, \quad (2)$$

де x_q – тривалість негативного інформаційно-психологічного впливу за q -м періодом часу; a – постійний коефіцієнт, який для періоду часу від декількох днів до року включно дорівнює 0,9 (365 діб), а більше року – 0,97 (730 діб) (Табл. 3).

Таблиця 3

Відповідність коефіцієнтів тривалості до періодів часу негативного інформаційно-психологічного впливу

Період часу негативного інформаційно-психологічного впливу q	Коефіцієнт тривалості a
Тиждень (7 днів)	0,15
Два тижні (14 днів)	0,26
Місяць (31 день)	0,43
Квартал (92 дні)	0,7
Дев'ять місяців (273 дні)	0,87
Рік (365 днів)	0,9
Два роки (730 днів)	0,97

Поширеність інформаційно-психологічного впливу противника K_{Pi} , – показник, що характеризує якісну оцінку і означає обсяг охоплення цільової аудиторії та визначається експертним шляхом. Вираз, за яким обчислюється показник поширеності інформаційно-психологічного впливу противника K_{Pi} , має вигляд [4]

$$K_{Pi} = \frac{\sum_{k=1}^{N_i} Pd_k}{N_i}, \quad (3)$$

де Pd_k – поширеність джерела k -го (місцевого або регіонального рівня), значення якого, визначається з (Табл. 4); $k = \overline{1,4}$;

N_i – кількість повідомлень за i -м інформаційним заходом противника (Табл. 1).

Таблиця 4

Оцінка рівня поширеності джерел негативного інформаційно-психологічного впливу

Поширеність k -го джерела	Значення Pd
Місцевий рівень	0,25
Місцевий та регіональний рівні (в межах окремого регіону держави)	0,5
Місцевий, регіональний та загальнодержавний рівні	0,75
Місцевий, регіональний, загальнодержавний та міжнародний рівні	1

Масштабність інформаційно-психологічного впливу противника K_{Mi} – показник, що відображає долю об’єктів, на які спрямовується інформаційно-психологічний вплив, і визначається експертним шляхом:

одиначний об’єкт впливу – особа, яка приймає важливі рішення у військовій сфері (наприклад, Президент України – Верховний Головнокомандувач ЗС України) або визначальні структурні підрозділи у військовій сфері (наприклад, Головне оперативне управління ГШ ЗС України);

груповий об’єкт впливу – являє собою групу одиначних об’єктів, об’єднаних єдиною

цільовою функцією та зв’язками між собою (наприклад, один або декілька державних органів);

масовий об’єкт впливу – сукупність одиначних та групових об’єктів, об’єднаних єдиною цільовою функцією та зв’язками між ними (наприклад, у військовій сфері – військово-політичне керівництво країни, особовий склад ЗС України або суспільство в цілому).

У Табл. 5 наведені запропоновані в [2] значення масштабності інформаційно-психологічного впливу противника K_{Mi} .

Таблиця 5

Значення масштабності об’єктів негативного інформаційно-психологічного впливу

Об’єкт впливу	Доля об’єктів K_M
Одиначний об’єкт впливу	0,1 – 0,3
Груповий об’єкт впливу	0,31 – 0,7
Масовий об’єкт впливу	0,71-1,0

Після того, як розраховується кожен із динамічних показників інформаційно-психологічного впливу противника K_{Ti}, K_{Pi}, K_{Mi} , здійснюється обчислення узагальненого показника рівня інформаційно-психологічного впливу противника V_i за виразом

$$V_i = \sum_{j=1}^4 v_{ji} \cdot \gamma_j, \quad (4)$$

де i – інформаційний захід противника (див. Табл. 1);

j – номер базового показника v (якщо $j=1$, то $v = K_T$; якщо $j=2$, то $v = K_P$; якщо $j=3$, то $v_{ji} = K_P$, якщо $j=4$, то $v = K_M$) (див. Табл. 5);

γ_j – ваговий коефіцієнт j -го базового показника, $\sum_{j=1}^4 \gamma_j = 1$.

Якщо вважається, що всі чотири базові показники здійснюють однаковий внесок у ступінь впливу, то встановлюється, що $\gamma_1 = \gamma_2 = \gamma_3 = \gamma_4 = 0,25$. В іншому разі вагові коефіцієнти встановлюються експертним шляхом.

Введення вагових коефіцієнтів γ зумовлене тим, що в низці випадків найбільш інформативним виступає один чи кілька базових показників, чи якісь показники стають більш пріоритетними, виходячи із сутності поставлених завдань. У разі, коли найбільш інформативним показником, що характеризує

оцінювання інформаційно-психологічного впливу, є інтенсивність інформаційно-психологічного впливу противника K_I , то можливий розподіл значень вагових коефіцієнтів базових показників буде: $\gamma_1 = 0,7, \gamma_2 = 0,1, \gamma_3 = 0,1, \gamma_4 = 0,1$.

Оцінювати узагальнений показник рівня інформаційно-психологічного впливу противника пропонується за виразом

$$Z = \sum_{i=1}^{10} \alpha_{Hi} \cdot V_i, \quad (5)$$

де α_{Hi} – нормуючі вагові коефіцієнти узагальнених показників рівня інтенсивності інформаційно-психологічного впливу противника за i -м варіантом інформаційного заходу противника.

Числове значення узагальненого показника необхідно співвіднести з шкалою лінгвістичних категорій рівня інформаційних заходів противника. Аналіз процесів прийняття рішень показав, що експерти під час оцінювання об’єктів по шкалі балів керуються так званою фундаментальною шкалою [3], яка дає змогу перейти від кількісних оцінок до якісних. Відповідно до цього лінгвістичні категорії рівня інформаційних заходів противника наведено в Табл. 6.

Рівень інформаційних заходів противника

Значення Z	Лінгвістична категорія
0,0 – 0,25	Низький
0,26 – 0,5	Підвищений
0,51 – 0,75	Високий
0,76 – 1,0	Критичний

Нормуючі вагові коефіцієнти α_{Hi} введено з міркувань необхідності врахування фізичної сутності напрямів реалізації інформаційних заходів противника (ступеня переваги одного напрямку над іншим), передбачуваного ефекту тощо.

Зазвичай, визначення вагових коефіцієнтів проводиться із застосуванням евристичного методу, в основі якого лежить індивідуальний погляд спеціаліста (експерта) про оцінювану величину, з огляду на свій професійний досвід. Основним недоліком такого підходу є суб'єктивність і можливість прийняття неправильного рішення.

Через це важливим є завдання визначення правил або методів, що забезпечують формування обумовлених, правильних, достатньо вільних від суб'єктивізму вагових коефіцієнтів щодо рівня реалізації інформаційних заходів противника з використанням експертних оцінок. У якості експертів залучаються висококваліфіковані фахівці у галузі інформаційної безпеки держави.

На основі проведеного аналізу підходів [4] до визначення нормуючих вагових коефіцієнтів α_{Hi} для узагальнених показників рівня інформаційних заходів противника за кожним з напрямів реалізації V_i зроблено висновок щодо доцільності використання методу експертних оцінок [3]. Цей метод відрізняється від аналогів досить простою процедурою проведення експертизи та невеликою трудомісткістю отримання експертної інформації. Вагові коефіцієнти розраховуються за допомогою ітераційної процедури, яка може бути легко реалізована на електронно-обчислювальному засобі.

За відсутності експертної оцінки значення вагових коефіцієнтів встановлюються однаковими, що характеризує рівнозначний вплив кожного з напрямів реалізації впливів в узагальнений показник.

Наступним кроком є визначення кількості експертів у складі робочої групи. Для цього існують різні підходи:

у [3] зазначено, що кількість експертів має бути не меншою за число показників n або варіантів, які підлягають ранжируванню (оцінюванню) $m \geq n$;

кількість експертів відповідно до принципу Гештальта має бути в межах 10 осіб. У разі великої кількості експертів, *по-перше*, досить складно узгодити їх думки, якщо експерти належать до різних наукових шкіл та напрямів, а *по-друге*, виникають певні складнощі в організації експертного опитування;

на підставі результатів практичної доцільності кількість експертів у [3] рекомендується обрати не меншою за 7 та не більшою за 20 осіб, а в [3] – не меншою за 10 та не більшою за 30, оскільки занадто мала їх кількість призводить до недостовірності групової оцінки, а надто велика – до складнощів організації експертного опитування;

у [3, 4] кількість експертів рекомендується визначати за виразом $m \geq 0,5 \cdot (0,33/b + 5)$,

де b – помилка результату експертного аналізу $0 < b < 1$.

Так при допустимій помилці експертного аналізу в 5% ($b = 0,05$) до складу експертної групи (відповідно до [3, 4]) має входити не менше 6 експертів. Зазначений підхід пропонується для визначення кількісного складу експертної групи.

Обробка результатів експертного опитування триває доки усі інформаційні заходи не будуть проаналізовані. Після завершення аналізу інформаційних заходів противника проводиться оцінювання рівня інтенсивності інформаційно-психологічного впливу противника в інтересах інформаційної операції, загальний порядок якого наведено на рис. 1.

Для оцінювання рівня інтенсивності інформаційно-психологічного впливу противника в інтересах інформаційної операції необхідно розробити та постійно уточнювати перелік основних варіантів інформаційних заходів противника. Варіанти можливих інформаційних заходів противника

можуть бути систематизовані та подані у вигляді (див. Табл. 1). Слід акцентувати увагу на тому, що такі варіанти, залежно від ситуації в районі проведення операції об'єднаних сил та воєнно-політичної обстановки, можуть бути в подальшому уточнені.

Кожен з наведених варіантів (Табл. 1) інформаційних заходів противника потребує ретельного аналізу для з'ясування умов реалізації та можливих побічних негативних наслідків.

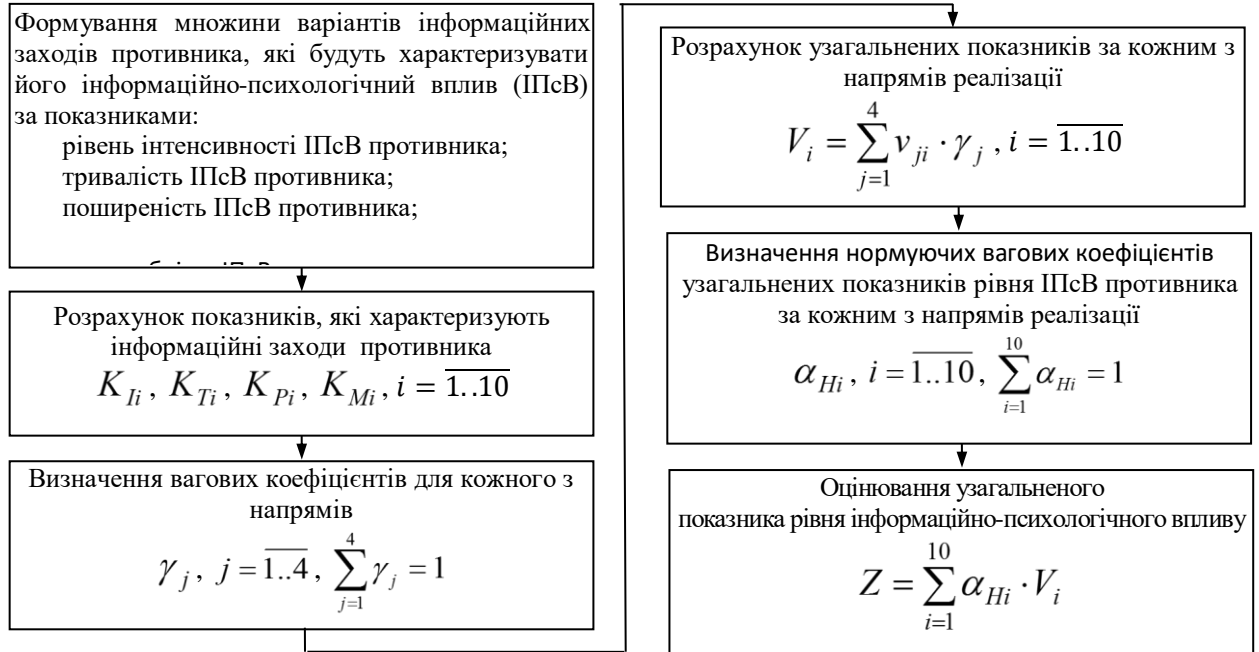

Рис. 1. Порядок оцінювання рівня інформаційно-психологічного впливу противника

Для визначення вагових коефіцієнтів показників рівня інформаційних заходів противника α_i та для практичної апробації запропонованої методики під час розрахунку узагальненого показника Z було проведено опитування фахівців Національного університету оборони України, які безпосередньо залучались до виконання

завдань виявлення та оцінювання інформаційних заходів за рівнем інформаційно-психологічного впливу противника. Результати опитування наведені в Табл. 7 (номери напрямів реалізації інформаційних заходів противника подані згідно з Табл. 1). До опитування було залучено шість експертів.

Таблиця 7

Результати експертного оцінювання інформаційних заходів противника за рівнем його інформаційно-психологічного впливу

Варіант інформаційного заходу противника	Оцінка рівня інформаційно-психологічного впливу					
	Експерт 1	Експерт 2	Експерт 3	Експерт 4	Експерт 5	Експерт 6
1	10	10	8	9	7	10
2	8	9	10	5	8	9
3	10	7	5	6	9	10
4	2	3	1	4	1	3
5	10	8	9	7	10	10
6	5	4	8	6	5	7
7	7	5	8	6	9	8
8	7	9	8	5	10	8
9	10	5	4	7	9	10
10	9	7	10	8	6	10

Після проведення експертного опитування було використано запропонований у [3] метод експертних оцінок та отримані відповідні вагові коефіцієнти (див. Табл. 7). Для врахування у виразі (5) узагальненого

показника рівня інформаційних заходів противника Z отримані значення вагових коефіцієнтів α_i є середнім арифметичним, яке далі нормується згідно з виразом

$$a_{Hi} = a_i / \sum_{i=1}^{10} a_i \text{ для забезпечення виконання умови } \sum_{i=1}^{10} a_{Hi} = 1. \text{ Значення отриманих}$$

нормуючих вагових коефіцієнтів наведені в (Табл. 8).

Таблиця 8

Вагові коефіцієнти	Напрямки інформаційних заходів противника									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
a_i	9,00	8,17	7,83	2,33	9,01	5,83	7,17	7,83	7,5	8,33
a_{Hi}	0,1235	0,1118	0,1072	0,0319	0,1233	0,0798	0,0981	0,1072	0,1027	0,1140

Отже, відповідно до виразів (1) – (5) обчислюються усі показники, що характеризують інформаційні заходи за рівнем інформаційно-психологічного впливу противника.

Окрім базових показників, що характеризують інформаційні заходи противника та використовуються для обчислення узагальненого показника рівня інформаційно-психологічного впливу противника, доцільним є оцінювання статистичних характеристик процесу підготовки та ведення інформаційної операції за кожним з напрямів реалізації інформаційно-психологічного впливу противника. Це дасть змогу отримати обґрунтоване рішення щодо випадкового або не випадкового характеру їх виникнення та розповсюдження.

Висновки. Запропонований методичний підхід до оцінювання рівня інформаційно-психологічного впливу противника в інтересах інформаційної операції Збройних Сил України використовує результати моніторингу інформаційного простору з подальшим формуванням на їх основі варіантів інформаційних заходів противника. Кожен із варіантів інформаційних заходів противника оцінений за допомогою експертного методу. Це дає змогу визначити значення нормуючих вагових коефіцієнтів та узагальнений показник рівня інформаційних заходів противника. У якості узагальненого показника інформаційно-психологічного впливу противника використано рівень його інтенсивності для якого наведена конкретна лінгвістична категорія. Зазначений показник оцінки рівня інтенсивності інформаційно-психологічного впливу противника буде використаний відповідним органом військового управління для прогнозу адекватних заходів з

протидії в інтересах інформаційної операції Збройних Сил України.

Надалі планується перевірити достовірність отриманих результатів під час застосування запропонованого методичного підходу за допомогою проведення спеціального дослідження на командно-штабній грі. Суть цього дослідження полягає у використанні отриманих результатів командним складом та іншими підрозділами штабів для оцінки відповідності та доцільності інформаційних заходів в інтересах інформаційної операції Збройних Сил України у певній країні або регіоні.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Матіос А. В. Небойові втрати української армії за два роки проведення АТО. URL: <http://matios.info/uk/novini/nebojovi-vtraty-ukrayinskoyi-armiyi-za-dva-roky-provedennya-ato> (дата звернення: 20.10.2022).
2. Левченко О. В., Косоков О. М., Сірик А. О. Методика оцінювання кількісних показників негативного інформаційного впливу // Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони. 2017. № 1 (28). С. 31–36.
3. Кацалап В. О., Сніцаренко П. М., Саричев Ю. О. Методичний підхід до визначення критеріїв оцінки рівня інформаційного впливу на елементи інформаційної інфраструктури воєнної організації держави // Збірник наукових праць в/ч А1906. 2011. № 31. С. 126–139.
4. Бешелев С.Д., Гурвич Ф.Г. Математическо-статистические методы экспертных оценок. Москва : Статистика, 1980. 263 с.
5. Кацалап В.О., Сніцаренко П.М., Саричев Ю.О. Методика оцінки деструктивного інформаційно-психологічного впливу // Інформаційна безпека: виклики і загрози сучасності : зб. матеріалів наук.-практ. конф. Нац. акад. Служби безпеки України. Київ, 2013. С. 338–340.

Стаття надійшла до редакційної колегії 25.11.2022

Methodical approach to assessing the level of information and psychological influence of the enemy in the interests of the information operation of the Armed Forces of Ukraine

Annotation

A modern warfare strategy necessarily includes information and psychological warfare, which integrates psychological influence on the enemy and the defense of one's troops. Information and psychological influence is considered as an independent type of weapon, the use of which may lead to the abandonment of the use of military force altogether.

The purpose of the article is to formulate a methodological approach to assessing the level of intensity of the enemy's information and psychological influence, in terms of the information measures planned by him. A modern warfare strategy necessarily includes information and psychological warfare, which integrates psychological influence on the enemy and the defense of one's troops. Information and psychological influence is considered as an independent type of weapon, the use of which may lead to the abandonment of the use of military force altogether.

Based on a comprehensive analysis of an information operation, a methodological approach to assessing quantitative basic indicators characterizing the enemy's information activities is proposed. The methodological approach is based on the convolution of these indicators in the form of a normalized generalized indicator of the level of negative information and psychological influence of the enemy, which is put in accordance with a certain version of its information event. This methodology is most appropriate for practical implementation with the possibility of maximum automation of the processes of assessing the level of negative information and psychological influence of the enemy.

In addition to the basic indicators that characterize the enemy's information activities and are used to calculate a generalized indicator of the level of the enemy's information and psychological influence, it is advisable to assess the statistical characteristics of the process of preparing and conducting an information operation in each of the areas of the enemy's information and psychological influence. This will allow us to make an informed decision on the accidental or non-accidental nature of their occurrence and spread.

Keywords: information space; information and psychological influence; information operation; information activities; destructive information process.